

Meer versplintering na raadsverkiezingen

Bindend vermogen van burgemeesters gevraagd

Arno Korsten, 5 maart 2010

Elk op 3 maart gekozen raadslid verdient achting voor de bereidheid burgers te vertegenwoordigen. Maar het is ook mogelijk dat wel heel veel partijen in de raden zitting nemen. In zo'n geval nemen de bestuurlijke risico's voor bestuurders na de gemeenteraadsverkiezingen toe en wordt bindend vermogen van burgemeesters gevraagd.

Neemt de sneuvelkans van wethouders, die toch al toeneemt, na 3 maart verder toe en moeten burgemeester meer hun best doen om de boel bestuurlijk bij elkaar te houden? Waar wel of niet? Op zoek naar een antwoord heb ik gekeken naar het *aantal* raadsfracties dat in Limburgse gemeenten gaat aantreden en of er veel *kleine* fracties in de Limburgse raden aanwezig zijn. Het gaat er natuurlijk om of het er *meer* zijn dan na de raadsverkiezingen van 2006 het geval was. Want: hoe meer kleine fracties in een raad, hoe groter kans op een versplinterde democratie met veel gekissebis.

Al bij een eerste blik op de uitslagen valt op dat een gemeente als bij voorbeeld Roermond met 31 zetels maar liefst 10 fracties kent, waarvan er zeven slechts twee of een zetel hebben. Gelukkig kent dit gemeentebestuur drie partijen met vier of meer zetels en ervaren bestuurders, waardoor er een stabiel bestuurlijk anker lijkt te bestaan als minimaal twee van deze grotere partijen elkaar bij coalitieonderhandelingen weten te vinden. Maar in een gemeente als Nuth komen acht partijen in de raad waarvan zeven elk niet meer dan een of twee zetels kennen.

Risicogemeenten

Alvorens met cijfers te komen een aanduiding van *bestuurlijk-risicovolle gemeenten*. Nederland kent er een aantal. Dat zijn gemeenten die door burgemeesters in de wandeling worden getypeerd als '*moeilijke gemeenten*'. Ze halen vaak de krant door schandalen of andere ophef. Denk aan Den Helder, Delfzijl, Zundert en vroeger Echt en Brunssum.

1) Kenmerkend voor die gemeenten is ten eerste dat ze een versnipperde democratie kennen. De gemeenteraden bestaan uit veel fracties, die gemiddeld klein zijn en veel bekvechterij aan de dag leggen. In zo'n politieke situatie krijg je blijkbaar apenrotsgedrag. Als er veel apen op een kleine ruimte zitten, gaan ze elkaar bevechten om ruimte en gaan ze bijten. Het bekendste oudere voorbeeld van zo'n apenrotsgedrag was in Limburg de gemeente Echt. Begrijp me goed, niet iedereen maakte zich schuldig aan animositeit en scheldpartijen maar gemiddeld genomen was het er op dagen dat de raad vergaderde 'nog lang onrustig'.

2) Bij een wat ruwe politieke cultuur blijft het niet. Een tweede kenmerk van (versplinterde) risicogemeenten is gebrekkig strategisch gedrag. De lange termijn speelt bestuurlijk bij fracties in moeilijke gemeenten vaak nauwelijks een rol. De aandacht gaat veelal uit naar dingen van heden of morgen. Bevoordeling of lekken bij aanbestedingen liggen op de loer. Het algemeen belang wordt hier wat makkelijker vergeten.

3) Een derde kenmerk is de wispelturigheid van de raad. Een raad van veel partijen slaat zo maar om als een blad aan de boom. Als de raad vandaag kiest en een maand later in een zelfde of soortgelijke kwestie tegengesteld duidt dat niet op veel betrouwbaarheid en

voorspelbaarheid. Soms is natuurlijk sprake van voortschrijdend inzicht. Kijk maar naar Nuth waar wispelturigheid en lerend vermogen samenkomen: wel bij Parkstad, toen er weer uit (met uittredingskosten) en er nu weer in terwijl grote delen van de bevolking tegen zijn. Het verrast dan ook niet dat het dagelijks bestuur in risicogemeenten makkelijk met individuele fracties en raadsmeerderheden in aanvaring komt.

Wie als bestuurder een taak heeft in die risicogemeenten moet dus sterk inzetten op het verkrijgen en behouden van goede verhoudingen. Burgemeesters moeten ‘de boel bij elkaar houden’, dus Cohen-gedrag vertonen. Wie zich als burgemeester in dit verband gedraagt als een ‘gekozen burgemeester’ of solist is geen lang bestuurlijk leven beschoren. Veel gaat overigens goed als de raadsleden elkaar mogen.

Cijfers

De urgentie van versnippering en hoe daarmee om te gaan is daarmee duidelijk. Nu de cijfers.

Tabel: Aantal fracties per Limburgse gemeente waar op 3 maart 2010 gemeenteraadsverkiezingen plaatsvonden in vergelijking met vier jaar terug

gemeente	Aantal zetels	Aantal fracties na GR 2006	Aantal zetels	Aantal fracties GR 2010	Meer fracties (= meer versnippering)	Gemiddelde Fractie-grootte na 3 mrt 2010: < 3
Beek	17	4	17	4	0	
Beesel	15	6	15	5	-1	
Brunssum	21	8	21	10	+2	x
Echt-Susteren	23	7	23	8	+1	
Gulpen-Wittem	17	5	15	7	+2	x
Heerlen	37	8	37	11	+3	
Kerkrade	29	9	29	7	-2	
Landgraaf	25	8	25	9	+1	x
Leudal	25	6	25	6	0	
Maasgouw	19	4	19	4	0	
Maastricht	39	8	39	11	+3	
Meerssen	17	4	17	5	+1	
Nederweert	17	4	17	4	0	
Nuth	17	5	17	8	+3	x
Onderbanken	13	4	13	4	0	
Roerdalen	19	5	19	6	+1	
Roermond	31	8	31	10	+2	
Schinnen	15	4	15	4	0	
Simpelveld	15	5	15	5	0	
Sittard-Geleen	37	9	37	10	+1	
Stein	21	6	21	6	0	
Vaals	15	5	15	6	+1	x
Valkenburg a/d Geul	17	7	17	6	-1	x
Voerendaal	15	7	15	7	0	x
Weert	29	6	29	6	0	

Gegevens ontleend aan De Limburger 5 maart. Bij twijfel over het aantal fracties in 2006 is de VNG-Gids 2010 geraadpleegd en daarmee de stand begin 2010.

In Limburg is na 3 maart 2010 de politieke versnippering daadwerkelijk *toegenomen*. Van de 25 gemeenten waar gestemd is, neemt in 12 gemeenten het aantal fracties ten opzichte van vorige verkiezingen van 2006 toe terwijl die versplintering maar in 3 gemeenten afneemt.

Raden met kleine fracties

Het aantal fracties neemt toe maar we moeten ook kijken naar de grootte van de fracties. Neemt het aantal kleine partijen toe? Als de koek door meer fracties opgegeten moet worden, worden de stukken kleiner. Een raad met veel kleintjes duidt op grote kansen op uit de hand lopende verbale strijd. Van alle gemeenten waar op 3 maart gestemd is, is in zeven gemeenten de fractiegrootte minder dan drie raadsleden: Brunssum, Landgraaf, Gulpen-Wittem, Nuth, Vaals, Valkenburg a/d Geul, Voerendaal. Dat geeft al aan welke gemeenten een verdeeld huis zijn of dat makkelijk worden. Uit verslagen van raadsvergaderingen was dat eerder ook al gebleken. De lezer van deze krant kent afhankelijk van de editie die hij krijgt de voorbeelden.

Versnippering komt nog scherper in beeld als je kijkt naar het aantal fracties ten opzichte van het aantal zetels. Brunssum is van oudsher al een sterk versnipperd gemeentebestuur met een bond palet aan raadsfracties maar deze gemeente kent vanaf 3 maart maar liefst 10 fracties die plaatsnemen op 21 raadszetels. De gemiddelde fractiegrootte is er niet meer dan twee. Leve het festival van de democratie! Dat beeld zien we binnenkort ook in Nuth met acht fracties op 17 zetels en in Gulpen-Wittem met zeven fracties op 15 zetels. Een gemeente als Weert telt daarentegen maar zes fracties op 29 zetels: een grote kans op rustiger vaarwater!

Wanneer het goed gaat

Is het nu in deze versnipperde gemeente altijd kommer en kwel? Niet als de volgende omstandigheden meezitten.

- Als de vele fracties en hun leden het besef hebben dat ze op cruciale momenten de profileringsdrang weten te temperen.
- Als ze het belang van de gemeente als geheel in acht nemen en voorop stellen.
- Als de verhoudingen goed zijn en men het makkelijk eens wordt.
- Als zich geen verdere afsplitsingen van fracties voordoen.
- En als burgemeesters er in slagen om 'te verbinden', om eenheid te smeden waar dat nodig is.

Wil het in bestuurlijk-risicovolle gemeenten niet uit de hand lopen dan zijn deze krachtig temperende krachten nodig. Waar die afwezig zijn, bestaat er veel kans dat wethouders of burgemeesters zich ongemakkelijk voelen of sneuvelen. We zien in de versnipperde democratieën hier en daar wel enige tempering maar helemaal gerust ben ik er niet op. Ik hoop dat bij de coalitiebesprekingen een positieve sfeer kan ontstaan voor een bestuur met ruim voldoende draagvlak dat leidt tot constructief dualisme.

Prof.dr. A. (Arno)F.A. Korsten is hoogleraar aan de Open Universiteit (Heerlen) en bijzonder hoogleraar in Maastricht